

بازماندگان از تحصیل

علي اصغر فاني

در کشور ما بر اساس مصوبه شورای عالی آموزش و پرورش، کودکان که به سن 6 سالگی میرسند، مجاز به ثبت نام در پایه اول ابتدایی هستند. بازه زمانی 6 تا 11 سال سنینی است که بچه‌ها در پایه‌های اول تا ششم ابتدایی هستند. به کودکان سنین 6 تا 11 سال، کودکان لازم‌التعلیم می‌گوییم. همانطور که در یادداشتهای قبلی گفتیم در حال حاضر 5/98 درصد از کودکان لازم‌التعلیم در مدارس بوده و 5/1 درصد خارج از مدرسه هستند. این 5/1 درصد، در آینده به خیل بی‌سوادان می‌پیوندند. سوالی که پیش می‌آید این است که این 5/1 درصد شامل چه کسانی است؟ کودکان خارج از مدرسه ممکن است در یکی از حالات زیر به وجود آیند:

1- کودکان با معلولیت‌های جسمی- حرکتی یا ذهنی؛ این دسته از کودکان اگر معلولیت کمی داشته باشند و IQ آنها در مرز دانش‌آموز عادی و استثنایی باشد، می‌توان از کلاس‌های عادی برای آموزش ایشان استفاده کرد. در غیر این صورت این بچه‌ها باید در مدارس خاص به تحصیل بپردازند و اگر در محل سکونت‌شان مدرسه استثنایی نباشد، محکوم به ترك تحصیل هستند.

2- مشکلات اقتصادی؛ در بعضی از خانواده‌ها کودکان با کار خود منبع درآمدی برای خانواده هستند. مثلاً دختران در قالبی‌بافی و تولید صنایع دستی و پسران در کار دامداری و کشاورزی به اقتصاد خانواده کمک می‌کنند. خانواده‌ها برای حفظ این درآمد، اجازه شرکت در کلاس درس را به فرزندان‌شان نمی‌دهند و در نتیجه باعث ترك تحصیل بچه‌ها می‌شوند.

3- مشکلات فرهنگی؛ کلاس‌های روستایی معمولاً کم‌جمعیت بوده و کلاس‌ها به صورت مختلط تشکیل می‌شود. بعضی خانواده‌ها به دلیل تعصبات پدر و مادر از تحصیل دختران در کلاس‌های مختلط یا کلاس‌هایی با معلمین مرد جلوگیری می‌کنند.

وزارت آموزش و پرورش در جهت استقرار عدالت آموزشی امکاناتی فراهم کرده که حتی يك دانش‌آموز وجود نداشته باشد که به دلیل نبودن امکان ادامه تحصیل ندهد. در سال‌های 95-1393 در کل کشور 120 مدرسه با يك دانش‌آموز داشتیم. این مدارس در روستاهایی بود که دانش‌آموز

نمی‌توانست به روستاهای دیگر برود.

کوهستانی بودن منطقه، پراکندگی جمعیت و... باعث شد که تنها راه حل را تشکیل کلاس برای یک دانش‌آموز دانستیم. در متوسطه اول و دوم در صورتی که در محل سکونت دانش‌آموز دبیرستان نباشد و یا دانش‌آموز به دلیل سختی مسیر و پراکندگی به روستای دیگر برود، مدارس شبانه‌روزی دایر کردیم.

4- کرونا: شیوع ویروس کرونا باعث شد که به مدت 2 سال آموزش‌های مجازی جایگزین آموزش‌های حضوری شود و عملاً مدارس تعطیل شد. تعدادی از دانش‌آموزان در شغلی مشغول شده و حتی پس از بازگشایی مدارس، به مدرسه نیامده و ترک تحصیل کردند که آمار دقیقی از ایشان نداریم. قبل از انقلاب بر اساس مصوبات مجلس، آموزش دوره ابتدایی (6 ساله) اجباری بوده و اولیا موظف به ثبت‌نام فرزندان خود بودند و در صورت تمرد باید جریمه نقدی پرداخت می‌کردند. در برنامه چهارم توسعه، آموزش اجباری از 6 سال به 8 سال ارتقا یافت (تا پایان دوره راهنمایی).

همکاری قوه قضاییه می‌تواند ضمانت اجرای این مصوبه باشد. در سال‌های 93 تا 95 برنامه «انسداد مبادی بیسواد» به اجرا درآمد و از این طریق تعدادی از فرزندان به مدرسه راه پیدا کردند.

تجربه سیستان و بلوچستان: سیستان و بلوچستان بیشترین نرخ بیسوادی را داراست، با حمایت استاندار وقت آقای علی‌اوسط هاشمی و کمک روحانیت منطقه (مولوی‌ها) و ادارات آموزش و پرورش و به تبع آنها بخشداران، فرمانداران، دهیاران و شهرداران با دادن امتیازاتی خانواده‌ها را تشویق می‌کردند که فرزندان‌شان را برای ثبت‌نام به مدرسه بفرستند و در ادامه مدیران پرتلاش مدارس با مراجعه به منازل نسبت به ثبت‌نام کودکان لازم‌التعلیم اقدام کردند. در سال 94، 76000 دانش‌آموز در سیستان و بلوچستان به جمع دانش‌آموزان پیوستند. سازمان‌های مردم‌نهاد (NGO)‌هایی برای جذب تارکین تحصیل فعالیت می‌کنند.

پیشنهاد می‌شود: دولت قدر این پتانسیل و انگیزه دست‌اندرکاران را بداند و با جلب مشارکت از این توان بهره لازم را ببرد.